

ISSN

2312 4342

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

ФІЛОСОФІЯ І ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Науковий журнал

ISSN

2312 4342

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

ФІЛОСОФІЯ І ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Науковий журнал

2016

Випуск 4 (13)

ISSN

2312 4342

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

**ФІЛОСОФІЯ І
ПОЛІТОЛОГІЯ
В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ**

Науковий журнал

2016

Випуск 4 (13)

Дніпро
2016

Редактор

:

Токовенко О. С. -

д-р філос. наук, проф.,

акад.

Української академії політичних наук

Відповідальний секретар:

Вершина В. А. -

к-т філос. наук., доц.

Редакційна колегія:

Вятр Єжи

д-р хабілітований, проф.

(Польща)

Гугнін О. М.

д.філос.н., проф.

(Польща)

Рамішвілі В. М.

д.філос.н., проф.

(Грузія)

Шин Я.

д-р політології, проф.

(США)

Кривошеїн В. В.

д.п.н., доц.

Третяк О. А.

д.п.н., доц.

Гнатенко П. І.

д.філос.н., проф.

Городяненко В. Г.

д.і.н., проф.

Іваненко В. В.

д.і.н., проф.

Пронякін В. І.

д.філос.н., проф.

Окороков В. Б.

д.філос.н., проф.

Щедрова Г. П.

д.п.н., проф.

Хижняк Л. М.

д.с.н., проф. (м. Харків)

Кирилюк Ф. М.

д.філос.н., проф.

(м. Київ)

Лисиця Н. М.

д.с.н., проф. (м. Харків)

Катаєв С. Л.

д.с.н., проф. (м. Київ)

Лобанова А. С.

д.с.н., проф.

(м. Кривий Ріг)

Сергєєв В. С.

д.п.н., доц.

Шевцов С. В.

д.філос.н., проф.

Осетрова О. О.

д.філос.н., проф.

Тупиця О. Л.

д.п.н., проф.

Павлова Т. С.

д.філос.н., проф.

Аляєв Г. Є.

д.філос.н., проф.

(м.

Полтава)

Кулик О. В.

д.філос.н., доц.

Філософія і політологія в
контексті сучасної культури

Свідоцтво про

державну реєстрацію

(перереєстрацію)

друкованого засобу масової
інформації

Серія KB-21334-11134 I від

26

березня 2015 року

ISSN 2312 4342

Фахове видання з

філософських наук

, за

-

тверджено наказом МОН

України

№ 1328 від 21 грудня 2015 р.

Друкується за

рішенням Вченої ради

Дніпропетровського

національного університету

імені Олеся Гончара

(протокол № 08 від 28.01.16)

Періодичність:

6 разів на рік

Редакційна колегія не завж

-

ди поділяє думки авторів і

не несе відповідальність за

фактичні помилки, яких вони

припустилися

АДР

е
СА
Р

е
ДАК

ції:

Пр. Гагаріна, 72, к. 716

м. Дніпро

49050

м.т. 066-574-87-17

е-mail: visnukDNU@i.ua

Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2016. – Випуск 4
(13). – 192

с.

© Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,

2016

© Автори статей

ФІЛОСОФІЯ

ISSN

2312 4342

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

ФІЛОСОФІЯ І ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Науковий журнал

2016

Випуск 4 (13)

Дніпро

2016

Редактор

:

Токовенко О. С. - д-р філос. наук, проф., акад.Української академії політичних наук

Відповідальний секретар:Вершина В. А. - к-т філос. наук., доц.

Редакційна колегія:

Вятр Єжи -д-р хабілітований, проф. (Польща)

Гугнін О. М.д.філос.н., проф. (Польща)

Рамішвілі В. М.д.філос.н., проф. (Грузія)

Шин Я.,д-р політології, проф. (США)

Кривошеїн В. В.,д.п.н., доц.

Третьак О. А.,д.п.н., доц.

Гнатенко П. І.,д.філос.н., проф.

Городяненко В. Г.,д.і.н., проф.

Іваненко В. В.,д.і.н., проф.

Пронякін В. І.,д.філос.н., проф.

Огороков В. Б.,д.філос.н., проф.

Щедрова Г. П.,д.п.н., проф.

Хижняк Л. М.,д.с.н., проф. (м. Харків)

Кирилюк Ф. М.д.філос.н., проф. ,(м. Київ)

Лисиця Н. М., д.с.н., проф. (м. Харків)
Катаєв С. Л., д.с.н., проф. (м. Київ)
Лобанова А. С., д.с.н., проф. (м. Кривий Ріг)
Сергєєв В. С., д.п.н., доц.
Шевцов С. В., д.філос.н., проф.
Осетрова О. О., д.філос.н., проф.
Тупиця О. Л., д.п.н., проф.
Павлова Т. С., д.філос.н., проф.
Аляєв Г. Є., д.філос.н., проф. (м.Полтава)
Кулик О. В., д.філос.н., доц.

Філософія і політологія в контексті сучасної культури

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації

Серія KB-21334-11134 I від 26 березня 2015 року

ISSN 2312 4342

Фахове видання з філософських наук, затверджено наказом МОН України
№ 1328 від 21 грудня 2015 р.

Друкується за рішенням Вченої ради Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара (протокол № 08 від 28.01.16)

Періодичність: 6 разів на рік

Редакційна колегія не завжди поділяє думки авторів і не несе відповідальність
за фактичні помилки, яких вони припустилися

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Пр. Гагаріна, 72, к. 716, м. Дніпро -49050 м.т. 066-574-87-17

e-mail: visnukDNU@i.ua

Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2016. – Випуск 4 (13). –
192с.

© Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,
2016

© Автори статей

Бондар Т. І.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
Київського університету ім. Бориса Грінченка
(Київ, Україна), E-mail: polones_@mail.ru
КОМУНІКАТИВНА ПРИРОДА ВЛАДИ
Анотація.

В сучасній соціокультурній ситуації особливої актуальності набуває дослідження ролі комунікації у реалізації влади. Мета статті – проаналізувати комунікативну природу влади та роль комунікації у реалізації владних відносин. Успішна комунікація влади може забезпечуватися переконанням, важливу роль у якому відіграє мова.

Ключові слова:

влада, комунікація, воля, примус, опір, мова, переконання, кодування, декодування.

Феномен влади відіграє в житті будь-якого суспільства визначну роль, і тому проблема дослідження влади залишатиметься актуальною доти, доки існує людське суспільство. Будучи явищем багатограним, влада постійно привертає увагу дослідників в галузі філософії, соціології, політики, психології та ін. Різноманіття підходів до вивчення феномену влади з необхідністю породжує і різноманітні трактування цього складного поняття.

Людина – істота суспільна і її буття як соціального суб'єкта невіддільне від буття інших членів соціуму. Результат життєдіяльності того чи іншого суспільного організму завжди є результатом взаємодії його членів, є рівно векторною величиною реалізації волі кожного з них, устремлень, прагнень, бажань, результатів втілення творчої енергії кожного з членів суспільства і т. ін. Тому проблема влади, владних відносин та способів і засобів їх реалізації завжди будуть притягувати увагу представників соціальних та гуманітарних наукових кіл. Проблеми моральних засад влади, її ціннісних джерел, сила влади стосовно закону і особистості, проблеми обов'язку та особистої свободи, егоїзму носіїв влади раз у раз з'являються в полі зору досліджень науковців. Поняття «влада» в повсякденному житті і в науковій літературі вживається в різних сенсах. При глибокому розгляді питання виявляється, що зміст його не може бути повністю розкритий лише з точки зору економіки і політики, права і моралі, які представляють окремі аспекти такого багатозарового і в той же час цілісного феномена, яким є влада. Для цього необхідно дослідження влади на найрізноманітніших рівнях її функціонування в суспільстві, історії та культурі. В ХХ столітті до аналізу влади звертались такі теоретики як Х. Арендт, Р. Арон, Б. Беррі, М. Вебер, Э. Гидденс, Р. Даль, Х. Лассуелл, С. Льюке, О. Массінг, Ч. Мерріам, Т. Парсонс, Б. Рассел, М. Фуко та ін. Сучасні дослідження феномену влади представлені в працях таких науковців як Байрачна Л. К., Батлер Д., Бібіхін В. В., Боровий А. А., Єлеманова А. М., Осадчий Н. И. Однак як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі на передній план сучасних політико-владних досліджень все більш виступають проблеми легітимності та законності

влади (В. А. Ачкасов, М. А. Руткевич, С. М. Єлісеєв, Т. А. Алексєєва, В. П. Серебрянніков, В. І. Смирнов, Р. П. Шпакова), проблеми харизми як феномена влади (Р. І. Ітвел, Е. І. Хаванов, Р. Зом, М. Вебер, Л. А. Андрєєва, Н. В. Енкельма, Т. Д. Скрипнікова, І. І. Кравченко).

Не зважаючи на широкий інтерес до проблем влади, більшість досліджень ведеться саме в площині політичної влади, а не феномену влади як такої. Але ми живемо в культурі, в якій всі проблеми, по суті, розглядаються як проблеми комунікації. Тобто комунікація сприймається як єдиний реальний зв'язок, що може поєднувати, утримувати в цілісності різнорідне сучасне суспільство [6, с.47]. І тому в сучасній соціокультурній ситуації значно зросла увага до такого соціального феномена, як комунікація, яка стає об'єктом аналізу на різних рівнях і в різних контекстах. Отже, особливої актуальності набуває дослідження ролі комунікації у реалізації влади, дослідження її комунікативної природи. Комунікація – це широко представлене в соціальній сфері явище. Найбільш глибоке тлумачення терміна «комунікація» дає, на нашу думку, «Філософський енциклопедичний словник»: «Комунікація (від лат. communicatio - повідомлення, передача) – спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями і т. ін.; передача того чи іншого змісту від одного творіння (колективного або індивідуального) до другого через знаки, зафіксовані на матеріальних носіях» [7, с. 269]. Поза комунікацією немислима жодна соціальна дія. Вона, по суті, є каналом, засобом і способом, що дає людині інформацію про світ для успішної до нього адаптації. Тому комунікація сьогодні визнається істотною компонентою суспільного буття, значущість якої підкреслюється її центральним положенням в історії людства, мова йде навіть про комунікативну революцію. Сьогодні життєдіяльність суспільства не можна уявити без величезного числа зв'язків і відносин, які регулюють його існування, їх специфічного оформлення відповідно до культурної ситуації теперішнього часу.

Мета даної статті – розкрити комунікативну природу влади та показати визначальну роль комунікації у реалізації владних відносин.

Основні підходи до вивчення інституту влади сформувались вже в контексті античної інтелектуальної традиції, яка узагальнювала соціально-політичний досвід інтелектуальної традиції Давньої Греції та Риму. Визнані представники античної філософії – Платон та Аристотель розробили класифікацію видів влади, проаналізували вплив влади на особистість та суспільство, виявили схеми її функціонування. Але вони не намагалися розкрити її сутнісний смисл, знайти те інваріантне, що представляє владу як таку. У Платона і Аристотеля зустрічаються лише окремі висловлювання щодо цього. Так, для Платона влада – це перш за все відносини панування та підкорення, які повинні твердо спиратися на принципи обов'язку та справедливості. Для Аристотеля влада є за-

коном, принципом космосу, що впорядковує всі елементи буття всесвіту [1, с. 382]. Однак категоріального статусу дане поняття не мало. Один із дослідників влади В. Г. Ледяєв справедливо зауважував, що мислителі «не вдавались в детальний аналіз поняття влади, вважаючи само собою зрозумілими такі ключові терміни як «влада», «вплив», «авторитет», «правління». Вони не потребують розробки, оскільки значення цих слів зрозуміло кожній людині із здоровим глуздом» [5, с. 25].

Сучасні концепції влади можна класифікувати за рядом підстав, як, наприклад, атрибутивно-субстанціональні, що трактують владу як атрибут, субстанціональну властивість суб'єкта, а то і просто як самодостатній «предмет» або «річ»; реляційні, що описують владу як соціальне відношення або взаємодію на елементарному і на складному комунікативному рівнях. Аналізуючи сутність феномену влади слід звернутись до найбільш відомих теоретиків, що мають дослідження з проблеми влади. Тут перш за все необхідно відзначити Б. Рассела, який трактує владу як «створення наміченого ефекту», М. Вебера, згідно з думкою якого «влада є можливість того, що одна особа всередині соціальних відносин буде в змозі здійснити свою волю, незважаючи на опір інших, що беруть участь у дії, Х. Арндт, яка вважала, що «влада означає здатність людини не стільки діяти самій, скільки взаємодіяти з іншими людьми», П. Морріса, який визначає «владу як не просто спосіб впливу на когось чи щось, а дію як процес, спрямований на зміну когось або чогось». Ф. Бурлацький у філософському словнику 1989 р. дотримується думки, що влада в загальному сенсі є здатність і можливість здійснювати свою волю, справляє визначальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою будь-якого засобу – авторитету, права, насильства [7, с. 92]. Відповідно до класичної філософської та соціологічної парадигми влада представляє собою особливе вольове відношення між людьми, коли одні люди впливають на інших, примушуючи діяти певним чином. Це – здатність людських волевиявлень, які реалізуються в контексті заданих відносин спонукання і примусу, управління і контролю, підпорядкування, координації і субординації, залежності та незалежності, тобто всього того, що явно або неявно лежить в основі людських комунікацій. Воля, нав'язування волі виступають в якості передавального механізму в здійсненні влади.

Соціологи дають конкретніші визначення влади як «форми соціальних відносин, яка характеризується здатністю впливати на характер і напрямок діяльності і поведінки людей, соціальних груп і класів за допомогою економічних, ідеологічних та організаційно-правових механізмів, а також за допомогою авторитету, традиції, насильства» [4, с. 13]. У соціальному вимірі влада представляє силове відношення, яке виражає будь-яку перевагу і домінування. Психологічний вимір влади фіксує ставлення лідерства. Відносини влади мають універсальний характер, проникають в усі сфери життя і діяльності.

В першій пол. XX ст. влада сприймалася в рамках системи «панування – підкорення», але ця система могла ґрунтуватися як на силі, так і на авторитеті чи харизмі. В другій половині XX ст. з'являються нові концепції влади, які

поступово відходять від сприйняття її через систему «панування – підкорення». В сучасній політичній теорії розроблені системна і структурно-функціональна концепції влади, пов'язані, перш за все, з роботами Т. Парсонса, Д. Істона, Г. Алмонда, М. Крозье і ін. За Т. Парсонсом, влада, швидше за все, являє собою особливу інтегративну властивість соціальної системи, що має на меті підтримку її цілісності, координацію спільних колективних цілей з інтересами окремих елементів, а також забезпечує

13

ISSN 2312 4342 ФіП • 2016 • No 4 Фі

лософія

функціональну взаємозалежність підсистем суспільства на основі консенсусу

гро

-

мадян і легітимації лідерства. Так звані комунікативні (Х. Арендт, Ю. Хабермас) та

пост-структуралістські (М. Фуко, П. Бурдьє) моделі влади розглядають її як ба

-

гаторазово опосередковану і відрізняють за ознаками раси механізм спілкування між людьми, що розгортається в соціальному полі і просторі комунікацій. В концепції німецького соціолога Н. Лумана комунікація є сутнісною характеристикою сучасного суспільства і будь-які людські стосунки, і саме суспільне життя в цілому неможливі без комунікації. Тож і владу він розглядає як засіб соціальної комунікації.

Аналіз феномена влади переконливо засвідчив багатозначність і поліфункціональність цього явища. Влада може проявлятися як пряме насильство, як прихований примус, або ж як вплив на свідомість і волю людей шляхом переконання. Умовою успішності і стійкості влади є добровільне, свідоме бажання людей підкорятися. Вона активується у контексті таких соціальних взаємодій, коли один із суб'єктів має здатність впливати на іншого, долаючи при цьому можливий опір того, на кого він впливає. В результаті, влада кваліфікується як перевага над кимось. Саме тому зростання владних преференцій з одного боку абсолютно логічно передбачає їх спадання на іншому полюсі соціальної взаємодії. За класичним визначенням М. Вебера влада представляє собою «будь-яку можливість проводити всередині даних суспільних відносин власну волю, навіть всупереч опору, незалежно від того, на чому така можливість ґрунтується».

Суб'єкт влади є своєрідним вогнищем опору владі згідно її власній логіці, що виявляється можливим тільки шляхом оволодіння ресурсами тієї чи іншої культури. При цьому сам факт заперечення влади може виходити тільки від особистості, яка з тих чи інших причин прийшла до неприйняття власного соціального статусу, ціннісного укладу суспільства, його моральних норм і т.ін.

13

ISSN 2312 4342 ФіП • 2016 • No 4 Філософія

Являючи собою сукупність правил і приписів, які направляють і коректують поведінку конкретних індивідів, та чи інша влада (політична, батьківська, влада колективу, соціуму в цілому та ін.) спонукає їх здійснювати дію у відповідь на деякі інші дії відповідно до цілком певної моделі «вплив/протистояння». В даному випадку, суб'єкт вже не просто пристосовується до ситуації, як це раніше передбачалося в рамках традиційної моделі панування/підпорядкування, а формується як свого роду осередок опору, який здійснює дію лише в його відношенні до іншої, вже здійсненої дії. Практична реалізація подібного механізму взаємного спонукання і боротьби дозволяє охарактеризувати чинного суб'єкта як сукупність сил, що чинять опір, а владу - як диспозицію, тобто певну систему стратегічного цілепокладання, яка відтворює і підтримує певний тип владних відносин і, в свою чергу, відтворюється і підтримується їм. Змусити людину до тієї чи іншої дії можна, впливаючи на два потужних стимули, властивих свідомості людини – це страх і вигода. Людину можна підкупити. Потреба у досягненні внутрішньої психологічної мети може призвести до того, що людина буде виконувати ті дії, які ніколи не збиралась і не хотіла. Умовою успішності і стійкості влади є добровільне, свідоме бажання людей підкорятися. Якщо категорія примусу розглядається як негативна форма діяльності людини, бо результат досягається шляхом придушення чужої волі, то переконання визнається осмисленим, розумним і позитивним актом, оскільки впливає на вільну волю людини, і воля до влади реалізується через переконання. Переконання – це успішний інтелектуальний вплив на свідомість людини, в результаті якого вона сама приходиться до думки, що вчинок, якого від неї вимагають, є необхідним. Якщо в імперативі (імперативній ситуації) вона діє всупереч власній волі, то переконанням її волю формують, тобто здійснюють дещо більш вишукане і хитре, ніж залякування та підкуп. Людина діє відповідно волі іншого, вважаючи, що чинить так згідно з власними переконаннями [3, с. 86].

Переконуюча дія – це процес соціального впливу на особистість з прямим використанням логічної аргументації, що має на меті зміну думок і позицій особистості. Переконуючий вплив традиційно є основним методом процесу інформаційної взаємодії між людьми, включаючи педагогічне спілкування, пропаганду, ідеологічну діяльність, ділове спілкування, процес управління людьми, повсякденну міжособистісну комунікацію та процес управління людьми як реалізацію владних відносин. Людина є мислячою істотою, для якої природним є вплив на раціональну, логічну, а не силову природу свідомості. Для того, щоб один суб'єкт зміг переконати у чомусь інших, він повинен мати інтелектуальний пріоритет над мислячими, розумними людьми, що чинять інтелектуальний спротив. Тому денне міжособистісну комунікацію та процес управління людьми як реалізацію владних відносин.

Людина є мислячою істотою, для якої природним є вплив на раціональну, логічну, а не силову природу свідомості. Для того, щоб один суб'єкт зміг переконати у чомусь інших, він повинен мати інтелектуальний пріоритет над мислячими, розумними людьми, що чинять інтелектуальний спротив. Тому формою мовної комунікації, безумовно, є переконання одних людей іншими в необхідності чогось, чи то у адекватності власного світосприйняття, чи необхідності певної дії, в правоті своїх ідей, поглядів і таке інше. Вміти переконувати – це значить мати інтелектуальну, логічну перевагу над розумними, мислячими, але виявляючими інтелектуальний спротив тим чи іншим ідеям людьми. Коли в комунікацію з певним суб'єктом входить інший суб'єкт, що має іншу, відмінну систему переконань, то на початковому етапі комунікації інтелект попереднього суб'єкта опирається можливим змінам, спробам вплинути на попередню систему його поглядів та переконань. І це цілком природньо, адже людина сформувала певну систему поглядів, переконань, має її внутрішню аргументацію. І тому першим кроком впливу на інтелект іншої людини є подолання цього опору.

Механізм переконання передбачає своїм першим етапом витіснення іншої точки зору мовного опонента, спростування її. І лише тоді, коли утворюється в свідомості людини певний вакуум щодо тієї чи іншої проблеми, ситуації та ін. в дію вступає процедура заміщення його іншою концепцією. Без спеціальної підготовки люди рідко спроможні це ефективно виконувати. Витіснення та заміщення – це різні процедури процесу переконання, що можуть здійснюватися лише послідовно. Влада здійснюється за допомогою мови і проявляється в мові. Мова впливає на світовідчуття і світорозуміння людини та реалізацію владних відносин. Оскільки в основі будь-яких владних відносин лежить комунікація, взаємодія, спілкування в тій чи іншій суб'єкта влади і її об'єкта, то необхідно звернути особливу увагу на мову як інструмент влади та дослідити той базис, що робить її важливим знаряддям влади.

Мова може реально сприяти здійсненню влади на різних рівнях свого функціонування. Бажаючи змусити людину щось зробити, часто використовують вишукані мовні прийоми. У емпірико-теоретичних дослідженнях Р. М. Блакара було виявлено і вивчено 3 окремих рівні. По-перше, є окремий акт комунікації, в якому конкретне використання мови відправником структурує і обумовлює сприйняття змісту комунікації одержувачем. По-друге, через свій спосіб концептуалізації «дійсності» система мови являє певні точки зору або інтереси, визначаючи тим самим значний вплив цих точок зору на кожного, хто вивчає і використовує дану мову. По-третє, різні мови і діалекти, навіть співіснуючі на одній і тій же території, можуть мати різний статус. Знаючи про тісний зв'язок між мовою і особистістю, легко уявити собі керуючий і пригнічуючий ефект в разі підлеглого положення мови народу або діалекту групи [2]. Коли одержувач щось чує або читає, він повинен в процесі декодування вибрати одне з декількох можливих значень. В цьому йому допомагає контекст: сама ситуація, те, що було сказане раніше, а також те, що

було сказано після. Якщо вважати, що акту комунікації дійсно властиві ці характеристики, тоді справді можна засумніватися, чи в змозі взагалі одержувач «втягнути» з мовного висловлювання саме ті думки і почуття, які мав намір повідомити відправник. Комунікація цілком може виявитися невдалою як в процесі кодування, якщо відправник вибирає мовні вирази, які неадекватно відображають те, що він хоче передати, так і в тому випадку, коли одержувач декодує щось, відмінне від того, що мав на увазі відправник. Якщо ж міркувати про специфіку функціонування влади як комунікативного феномена, то слід зазначити кілька принципово важливих моментів. Перш за все влада реалізується як процес освоєння природного середовища в знаковосимволічній формі шляхом ціннісного покладання певних точок зору. Іншими словами, влада являє собою специфічний процес загальнокультурного становлення. Завдяки здійснюваним операціям ціннісного кодування їй, як правило, завжди вдається здійснювати процес «збирання» і створювати нові умови, що гарантують забезпечення єдності множинного і розділеного.

Здатність конкретного суб'єкта виробляти і декодувати символи, наділяючи їх, при цьому, певним змістом, дозволяє, на думку Р. М. Блакара, уявити його як своєрідну точку опори, що дає можливість виявляти і стверджувати себе, перебуваючи, разом з тим, поза детермінованими зв'язками існуючого світопорядку. Саме тому суб'єкт може бути осмислений як суб'єкт лише в тій мірі, в якій він опановує ресурси тієї чи іншої культури. «Влада справляє на суб'єкта особливий знаково-символічний вплив, що дозволяє говорити про формування і конструювання нею відповідних культурі суб'єктів» [2, с. 154]. Як бачимо, розуміння суб'єкта виявляється безпосередньо пов'язаним з буттям самої культури, зі сферою її безпосередніх змін і трансформацій.

Являючи собою сукупність правил і приписів, які направляють і коректують поведінку конкретних індивідів, соціальна влада спонукає їх здійснювати дію у відповідь на деякі інші дії відповідно до цілком певної моделі. В данному випадку, суб'єкт вже не просто пристосовується до ситуації, як це раніше передбачалося в рамках традиційної моделі підпорядкування, а формується як свого роду осередок опору, який здійснює дію лише в його відношенні до іншої, вже здійсненої дії. Практична реалізація подібного механізму взаємного спонукання і боротьби дозволяє охарактеризувати чинного суб'єкта як сукупність сил, що чинять опір, а владу - як диспозицію, тобто певну систему стратегічного цілепокладання, яка відтворює і підтримує певний тип владних відношень і, в свою чергу, відтворюється і підтримується їм.

Отже, влада має комунікативну природу, оскільки не може існувати без передачі, без трансляції певної інформації, чи то в імперативній формі, чи то в чисто інформаційному вигляді. Ця інформація має специфічне оформлення, відповідно до тієї чи іншої культурної ситуації. Динаміка суспільних процесів та соціальних змін початку XXI ст. актуалізує необхідність наукового дослідження ролі комунікації в реалізації суспільних, зокрема владних, відносин з метою вдосконалення засобів реалізації всіх форм влади у сучасному суспільстві. Особливої уваги, на нашу думку, потребує дослідження ролі і способів здійснення пере

конуючого впливу за допомогою логіко-раціональних, психологічних та мовних прийомів з метою використання якомога ефективніших форм та процедур спілкування у всіх галузях суспільного життя, де наявні відносини влади. Від вирішення цих питань залежать перспективи не тільки здійснюваних сьогодні великомасштабних суспільних реформ, а й імовірність формування якісно нових демократичних форм правління та життєдіяльності нашого суспільства. Дослідження цієї проблеми виходить далеко за межі однієї статті і потребує глибоких і всебічних наукових пошуків.

БЛЮГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Аристотель. Политика // Аристотель. – Сочинения в 4-х томах. Т. 4: Пер. с древнегреч. – М.: Мысль, 1984. – С. 375–645.
2. Блакар Р. М. Язык как инструмент социальной власти (теоретико-эмпирические исследования языка и его использования в социальном контексте) / Р. М. Блакар // Блакар Р. М. Язык и моделирование социального взаимодействия. – М., 1987. – С. 88–
3. Зарецкая Е. Н. Риторика: теория и практика речевой коммуникации. / Е. Н. Зарецкая. – М.: Дело, 2002. – 480 с.
4. Карпун А. Б. Исследование феномена власти в современной философии права / А. Б. Карпун. // Гуманитарні та соціальні науки. – 2008. – № 1. – С. 10–16.
5. Ледяев В. Г. Власть: концептуальный анализ. / В. Г. Ледяев. – М.: Росспэн, 2001. – 384 с.
6. Романовская Е. Власть в системе коммуникации / Е. Романовская. // Власть. – 2009. – № 6. – С. 44–47.
7. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ф. Ильичев. – М.: Сов. Энциклопедия. – 1989. – 840 с.

References:

1. Aristotel'. Politika [Politics]. – Sochineniya v 4-kh tomakh. T. 4: Per. s drevnegrech. – M.: Mysl', 1984. – s. 375–645.
2. Blakar R. M. Yazyk kak instrument sotsial'noy vlasti (teoretiko-empiricheskie issledovaniya yazyka i ego ispol'zovaniya v sotsial'nom kontekste) [Language as a means of social power (theoretical and empirical study of language and its use in a social context)] // Blakar R. M. Yazyk i modelirovanie sotsial'nogo vzaimodeystviya. – M., 1987. – s. 88–125.
3. Zaretskaya E. N. Ritorika: teoriya i praktika rechevoy kommunikatsii. [Rhetoric: Theory and practice of speech communication]. – M.: Delo, 2002. – 480 s.
4. Karpun A. B. Issledovanie fenomena vlasti v sovremennoy filosofii prava [The study of the phenomenon of power in the modern philosophy of law] // Gumanitarni ta sotsial'ni nauki. – 2008. – No 1. – s. 10–16.
5. Ledyayev V. G. Vlast': kontseptual'nyy analiz. [Power: A Conceptual Analysis]. – M.: Rosspen, 2001. – 384 s.
6. Romanovskaya E. Vlast' v sisteme kommunikatsii [Power in the communication system] // Vlast'. – 2009. – No 6. – s. 44–47.
7. Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar' [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. – M.: Sov. Entsiklopediya. – 1989. – 840 s.

Бондарь Т. И.,

кандидат философских наук, доцент кафедры философии Киевского университета им. Бориса Гринченко (Киев, Украина), E-mail: polones_@mail.ru

Коммуникативная природа власти.

Аннотация

. В современной социокультурной ситуации особую актуальность приобретает исследование роли коммуникации в реализации власти. Цель статьи – проанализировать коммуникативную природу власти и роль коммуникации в реализации властных отношений. Успешная коммуникация власти может обеспечиваться убеждением, важную роль в котором играет речь.

Ключевые слова:

власть, коммуникация, воля, принуждение, сопротивление, язык, убеждение, кодирование, декодирование.

Bondar T.,

PhD in philosophical science, associate professor of the Department of philosophical sciences, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine), E-mail: polones_@mail.ru

The communicative nature of power Abstract.

The phenomenon of power plays an important role, in the life of any society and therefore the study of power problem will remain relevant as long as there is human society. Despite the wide interest in the problems of power, most research is conducted in the line of political power, not the phenomenon of power as such. But in the contemporary socio-cultural situation there is greatly increased attention to such social phenomenon as communication, which is the object of analysis at different levels and in different contexts. Hence the urgency is the study of the role of communication in the exercise of power, its communicative nature.

The purpose of this article – to reveal the communicative nature of power and show the crucial role of communication in the implementation of power relations.

The analysis clearly showed the phenomenon of power and multifunctional multiplicity of this phenomenon. It is activated in the context of social interactions where one of the subjects has the ability to influence the other, thus overcoming possible resistance on who it affects. As a result, power is qualified as advantage over someone.

The government may manifest itself as direct violence or as a hidden coercion, or as effects